

Kultuuririkkuse aasta 2024

SYLVAIN'I NÄOGA EESTI

Me kõik anname
Eestile näo

kultuuririkkus.ee

HEA LUGEJA!

Kas olete tähele pannud, kui eriilmeline ja põnev on Eesti kultuurikeskkond?

Elame infoajastul ning kiirest ja kirjust infovoost on ammu saanud meie igapäevaelu lahutamatu osa. Infovoos kiirus aga varjutab mõnigi kord kultuuririkkust, mis meid igapäevaselt ümbritseb. Kutsun teid korra peatuma ning meiega koos Eesti kultuurilist mitmekesisust tähistama. See väärtus ühendab kõiki meid, kes me Eestit südames kanname.

Eesti on alati olnud koduks erinevatele rahvastele, nii nagu maailm on alati olnud koduks Eesti inimestele. Viimaste statistiliste andmete järgi elab Eestis 216 rahvusest inimesi ning räägitakse 243 emakeelt. Erinevad, nagu me oleme, oleme kõik osaks ühest tervikust, Eesti ühiskonnast, mis on eri aegade jooksul erinevatest kultuuridest läbi põimunud. Samas lõimumine ja

ühiskonna sidususe hoidmine on pidev protsess, ning teema-aasta aitab meil kodumaa kultuurilist rikkust paremini teadvustada, mõista ning väärtustada.

Vastastikune mõistmine algab sellest, kui inimesed jagavad suurel määral sarnaseid väärtusi. Hiljuti läbi viidud Eesti integratsiooni monitoring näitas selgelt, et me kõik hoolime ühiskonnast, kus ei ole rahvuste vahelisi konflikte, kus on vastastikune usaldus ja kus kõik panustavad majandusse. Neid väärtusi taasloome me päev päeva järel.

Terve 2024. aasta on pühendatud Eesti erinevate kogukondade avatusele, üksteisemõistmisele ja tihedamale koostööle. Pöörame kultuuririkkuse teema-aasta jooksul erilist tähelepanu nii Eestis elavate eri rahvaste mitmekesisele kultuurile ja traditsioonidele kui ka Eesti oma unikaalsetele kultuuriruumidele ja kogukondadele. See on meie kõigi aasta, sest meid ümbritsevasse kultuurilisse mitmekesisusse annab oma panuse igaüks meist. Kui vaatame tähelepanelikult, siis leiame kultuuririkkust enda

ümber nii igapäevaelus kui ka olukordadest, kust seda justkui ei oska oodatagi.

Kutsun teid põnevale avastusretkele kaasa. Liituda saab täpselt nii, nagu teile kõige paremini sobib: maitsta ning valmistada erinevaid rahvustoite, külastada Eesti erinevaid piirkondi, uurida oma kodukoha ajalugu ja perekonnlugu, lugeda eri rahvustest kirjanike raamatuid, kuulata eri maade muusikat, õppida keeli – ja kindlasti suhelda inimestega teie ümber, sest mida rohkem me omavahel suhtleme, seda paremini üksteist mõistame ning seda tugevam ühiskonnana oleme.

Head kultuuririkkuse aasta jätku!

EDA SILBERG

kultuurilise mitmekesisuse asekanstler

FOTO KADRIPURJE

Pireti näoga Eesti

Ei usu, et keegi meist võtaks päevast päeva mõelda, et milline võiks olla **tema näoga Eesti**. Kuna oleme eestlased, siis pole variantigi, et see nägu võiks kellegi teise, kui eestlase moodi olla. Kultuuririkkuse aasta raames arutlesime erinevate välismaalastega, mida nemad Eestis ja **eestlaste juures omaks peavad** ja mis on veidi harjumatu ning millise **oma kultuurikillu** nemad Eesti kultuuririkkusele juurde annavad.

DIANA LORENTS

Oleks ülekohtune, kui me sarnase teema üle ei arutleks eestlasega, kellegagi, kelle igapäevane tegevus oma panuse kultuuririkkusesse annab.

Kas olete kuulnud midagi sellisest ametist nagu jutustaja? Usun, et paljud teist mõtlevad: oot, küllap on trikiga küsimus, mis amet see üldse olla saaks – kirikuõpetaja, *stand-up-artist*, näitleja, ajakirjanik? Aga ei, see on jutustaja. Ja meil on siin Eestis **Piret Päär**, kes ongi jutustaja. Nagu ta ise ütleb – ta on lugude jutustaja, kes jutustab enamasti täiskasvanutele ja enamjaolt vanu rahva- ja muinasjutte. Meelsasti vestab ka lastele, aga arvab, et kõige parem jutustaja lastele on ikka nende oma ema-isa või vanavanem, kes teeb seda järjekindlalt. Iga päev, kui selleks on õige hetk.

Ajaloo me teame, et vanasti, väga kaua aega tagasi rääkisid eestlased pirru valgel rahvajutte. Piret, sa ei ole ju nii vana, et seda ise kogeda saanuks. Kust on sinu jutud ja jutustamine tulnud?

Sündisin kogukonda, kus jutustamise traditsioon veel alles oli, hiljem hakkas see vaikselt hääbuma. Mu ema oli väga hea jutustaja, kes rääkis vanu rahvajutte, mida oli kuulnud oma vanaemalt, kes oli sündinud 1880. aastal. Minu isa oli külapiillimees ja ka mõnus pajataja, üks mu vendadest oli kirglik lugeja ja jutustas meile neid raamatuid ümber, teine vend rääkis muinasjutte.

Üks lapsena kuulnud muinasjutt ulatas mulle abikäe, kui täiskasvanuna sattusin keerulisse olukorda, millest vist muud moodi poleks väljapääsu leidnudki. See isiklik kogemus pani mind rahvajuttudesse suhtuma hoopis teisiti, kui me seda tavaliselt teeme. Vaimustus sundis mind neid lugusid teistelegi jutustama. Lapsepõlves kohatud vanadelt inimestelt olen kaasa saanud tugeva jututraditsiooni tunnetuse. Kõik need külanaised ja -mehed, keda mul oli au kuulata ja näha, on minus tänaseni ja hoiavad silma peal, et ma ikka õigel rajal püsiksin.

Meie traditsioonis pole olnud professionaalset jutustajat, kes, pill seljas, ringi oleksid rännanud ja lugusid jutustanud. Võib-olla ehk külakerjus või vallasant, kes käis külakorda, võis hea jutustamisega teenida endale sõbraliku vastuvõtu, peavarju ja toidugi.

See on meie kultuuris olnud pigem kogukondlik traditsioon. Hea jutusoonega inimesed olid väga hinnatud, aga nad kunagi ei mõelnud kodust lahkudes, et täna ma jutustan nüüd seda ja seda. Jutustati siis, kui selleks oli õige aeg ja koht või kui lugu tahtis rääkimist. Perekonnas jäi jutustamine vanavanemate kanda. Meie hulgas on veel inimesi, kes mäletavad videvikupidamist ja muid olukordi, kus oli hea juttu vesta.

Sul on näitlejariidus, õppisid Tallinna Riikliku Konservatooriumi lavakunstikateedris. Kas näitlejariidus on eelduseks jutustajaks saamiseks?

Ei ole, aga ega see halba ka tee. Hakkasin mõtlema, et ehk aitas mind lavakooli hoopis kodust päritud jutustamisõppus. Aga kindlasti andis teatrikool mulle julguse inimeste ette astuda. Traditsioonis kasvanuna väärtustan ma neid inimesi, kes jutustavad võluvalt sellepärast, et see võime on neis olemas, olgu nad siis elukutselt kestahe.

Maailm on arenemises, asjad muutuvad, kas praegu popp *stand-up*-etenduste vorm on ka selle sama puu üks oks ehk kaasaegne jutustamine?

Kindlasti kaudselt ta seda on, ehk lähemal küll ühe inimese teat-

rile. Aga muidugi, suhtlemine publikuga on üksikesinejale väga oluline. Viimastel aastatel on üldse lugude jutustamine väga populaarne. Justkui äkitselt on aru saadud, kui suur mõju on lool. Ka teatris on muutunud lugude mängimine rohkem jutustamiseks. Olen viimasel ajal märganud ka üht kummalist trendi – igal üritusel peab just kui olema valguse- või videoinstallatsioon. Kahtlemata on see kallis asi väga mõjus, aga suur töö võib ka hetkega kokku kukkuda – GPS läheb sassi või elekter kaob. Mis jääb, on see päris jutustamine. Inimesed saavad jälle lõkketule ümber kokku ja kuulavad häid lugusid.

Sa oled lugude jutustamise eestvedaja, kes püüab otsida vana ja uue traditsiooni kokkukõla.

90ndate alguses pakuti mulle võimalust hakata tegema täiskasvanute koolituse endale meelepärast teemat ja viisi. Oeldi: meil on maja, meil on raha, tule tee, mida tahad. Asusingi mõnuga otsingutele, kuidas meelitada täiskasvanuid vanade juttude ja jutustamise juurde. Sellest algaski uus traditsioon, millega kaasnesid jutustamine koolides ja erinevatel üritustel, jutukohtumised täiskasvanutele, koolitused, töötoad, konverentsid, festivalid. Kõike seda korraldan ma viimased kolm aastat Jutumaja MTÜ katuse all.

Ma tõesti usun, et lood on meie kogemuste pank. Need rahvajutud meie kultuuriruumis on olnud esivanematele olulised, need on aidanud meid jõuda siiani, oleks ju häbitegu nende unustamine. On lugusid, mis tulevad tuhandete aastate tagant ja inimene tunneb neis ennast ära. Inimene pole muutunud aja jooksul. Koligu ta Marsile või kuhu tahab – armastatakse, reedetakse, otsitakse lunastust ikka samamoodi.

Jutustamisel on palju erinevaid nägusid, arvata võib, et maailma lugude jutustamise kultuur on väga põnev ja mitmekesine. Kuidas ja kas sina ka sellega kokku puutud?

Mujal maailmas on jutustamine palju enam väljapoole suunatud. Jutustaja osa on olnud rännata ühest paigast teise ja jagada lugusid, näidata oma esituskunsti. Olen saanud käia erinevatel jutufestivalidel. Ise jutustamas, aga rohkemgi hindan võimalust teisi kuulata. Varem oli mu inglise keele oskus väga napp, siis seda enam kuulasin südamega. See on uskumatult eriline kogemus, kui jutustaja ei mängi ega esita lugu, vaid lihtsalt kõneleb. Sa ei mõista ta keelt, sõnadest aru ei saa, aga saad ikka aru ja hoopis millestki sügavamast. Mäletan kord üht šoti jutuimeest, kes rääkis oma kodukandi murdekeeles. Kuulasin ja ühtäkki hakkasin nutma. Nii palju armastust oli sõnade taga. Ja ta polnud professionaalne jutustaja, kes valdab publiku kaasamise kunsti.

Mõnikord tuled kusagilt kaugelt festivalilt, kus oled kohtunud väga ägedate jutustajatega ja siis kuidagi ei suuda rahuneda sel-

lest muu ilma melust, lood ja elamused kihisevad hinges. Otsustad siis minna kusagile Eestimaale uitama, et jälle koduneda. Ja siis võib juhtuda, et satud kokku mõne vana külainimesega, jääd teda kuulama ja saad aru, see on päris. See on ehe.

Siinkohal on väga sobiv uurida, millised on siis eestlased?

Jutustajana ja juba selles eas, ütlen täiesti ausalt, et minu jaoks ei ole enam tähtis, kas see inimene on iirlane või hiidlane, kuningas või kerjus, naaber või võhivõõras... Tähtis on, kes ta inimesena on. Väga palju on seda, mis meid üksteisest lahutab – vanus, aeg, koht, etniline päritolu, kultuuriline kuuluvus, sotsiaalne staatus jpm. Aga head lugu kuulates me tunneme ära, kuidas me oleme ühesugused. Ühesuguste hirmude, armude ja armidega. Lood on nagu nähtamatu niidistik või ämblikuvõrk, mis meid ühendab.

Kõik su eespool oeldu on ilmselge märk sellest, et see, mida sa teed, rikastab ja hoiab elus eesti kultuuri. Aga kuidas sa ise arvad, millega sina meie kultuuri rikastad, milline on sinu näoga Eesti?

Ma arvan, et minu kõige olulisem panus eesti kultuuri on rahvajuttude suulisse pärimusse tagasi toomine. Meil on õnn omada üht suurimat rahvapärismuse kogu maailmas. Sellepärast, et keegi võttis koguda ja üles kirjutada. Nüüd need lood ootavad, et keegi annaks tagasi nende suulise päriselu. Selleks ongi vaja jutustajat, kes on nõus oma hinge nendega jagama. On selline ütlemine: hea jutustamine on alati juba uus lugu. Kord küsis keegi kohtumise lõppedes, et miks sa seda teed. Jäin hetkeks mõttesse, kuidas vastus paremini vormistada. Korraga hakkasid meenuma lood, mis on juhtunud seoses jutustamisega. Riburadapidi sealt nad tulid justkui juubelikülalised, suured lillesülemid käes.

Mälestus noorest naisest, kes enne üht jõulujuttude kontserti tahab öelda, et tänu ühele rahvajutule, mida kunagi kusagil jutustasin, tundis ta ära mehe, kellega tahab oma elu jagada ja nüüd on tal maailma parim abikaasa.

Meenutus väikesest tüdrukust, kes pärast kolme tundi muinasjuttude kuulamist anub: «Palun, palun, räägi veel üks lugu!» Kui küsin, kas emal-isa ei ole siis sugugi sulle aega jutustada või ette lugeda, vastab laps: «Ei, ei ole, nad ei räägi minuga üldse!»

Eks ole see ju tõestuseks, kui eriline on muinasjutukeel. Kui laps, aga miks mitte ka täiskasvanu ei kuule neid vanu rahvajutte, võib tunduda, et sinuga ei räägi üldse keegi...

Ja selliseid lugusid on mul kolmekümne kolme aasta jagu. See on päris suur rikkus.

Minu näoga Eesti hoolib nii oma pärimusest kui ka inimestest. Praegu on raske ja keeruline aeg, inimesed on segaduses. Oleme nagu luuletaja ütleb – **kui heitunud mesilaspere** –, aga ma väga loodan, et me hoiame ühte.

FOTO VIRGO HAAN, HAVAS

Sylvain Oulala: «Prantslased nagu ploomid ja eestlased nagu kookospähklid»

Prantslane Sylvain Oulala (30) õppis ülikoolis inseneriks. Diplom taskus, mõistis ta, et kontoritöö ei ole tema jaoks. Otsustas teha radikaalse muutuse ja kolis kümme aastat tagasi Eestisse, et alustada uut elu tsirkuseartistina. Täna korraldab Sylvain tänavatendusi ja tellitud *show*'sid nii Eestis kui ka oma reisirõõmu maailma, kuid koduks peab Eestit ja on isegi keele selgeks õppinud.

LIIKIT KIRSS

«Te saate mulle kolmel moel kaasa elada – häälekalt, plaksutades või naeratades. Ma vajan teie energiat, et parimat *show*'d teha.» Nende sõnadega avab Sylvain Kalamaja päevade raames päeva kolmanda rahvast pungil *show* oma hoovis. Ta on publikuga kannatlik ja teab, et kui mängureegleid ise ei määra, võib kogu etenduse energia paigast nihkuda. Sylvain oskab eestlaste jääd murda. Ta on seda õppinud.

Sylvain armastab Eesti kultuuri ning tunneb end tänapäeval rohkem eestlase kui prantslasena. Tema sõnul on prantslased nagu ploomid ja eestlased nagu kookospähklid. Ploomi hammustades on see ahvatlev, magus, mahlane, aga sees on kivi. Prantslased on alguses soojad ja lihtsad, aga sa ei tea, kus on nende süda.

Kookospähklid – neil võib olla kõva koor, kuid sisu on valge ja tervislik. Eestlased jagavad ausat kriitikat ja tagasisidet.

Räägime kõige olulisemast – toidust

«Sain huvitava üllatuse osaliseks, kui siia kolisin. Leppisime korterikaaslasega kokku, et teen midagi head õhtusöögiks. Ta jõudis kohale, kühveldas taldrikutäie sisse ja läks oma tuppa, sulges ukse.» Prantsuse kultuuri oluline osa on toidu nautimine – sa võtad aega ja naudid seda mõnuga. Eestis süüakse, kui kõht on tühi. Mõtteviis «anna mulle bensiini, et saaksin edasi minna» ei ole nautimiseks mõeldud. Öeldakse: «Ma olen nälgine!», keegi ei ütle: «Mul on kõht tühi.»

Kui Sylvain teeb õhtusööki, tulevad sõbrad kokku ja kõik teevad oma osa. Koos võetakse asi ette, tehakse, vahel plaan muutub ja see on ka okei, sest toidutegemine on prantslastel veres.

Kui Sylvain kutsub sõbrad kella seitsmeks õhtusöögile, siis prantslastele ei pea ütlemata, et ta teeb süüa ka, aga eestlased tulevad kohale ja teinekord on juba söönud. «Siis ütlen, et mul ei ole vahet, söö uuesti.»

Samuti on ta kogenud, et kui eestlased kutsuvad sööma, on laual kurgid ja porgandid dipikastmega, krõpsud ja arbuus. Prantslase tähelepanek on, et kõik eestlased armastavad arbuusi, mis on tema jaoks müsteerium. Eriti, kui iga teine toob külakostiks pool arbuusi ja külmkappi enam ei mahu. «Täna olen harjunud jagama lihtsaid ja selgeid instruksioone neile, keda õhtusöögile kutsun. See teeb kõigi elu lihtsamaks.»

Kultuurilised erinevused

Eestlased on palju ausamad ja otsekoheisemad kui prantslased. Sylvain tõdeb, et on täna ka ise palju otsekoheisem. Samas peab arvestama, et Eestis on väike, kõik teavad kõiki. Sa võid juhusliku inimesega tänavalt juba järgmine hetk koos pidutseda.

«Eestisse kolides olin Euroopa vabatahtlik, meid koordineeris üks naine, kelle peale kaebasid oma tuttavatele, nagu prantslane ikka. See naine tuli kõigest nädal hiljem minu juurde ja ütles, et kui sul on probleeme minuga, siis räägi otse. Prantsusmaal on inimeste selja taga kaebamine okei.»

Samuti on Prantsusmaal sotsiaalne norm, et kui lähed peole, tuleb kõik inimesed läbi tervitada koos musiga. Lisaks väike *small talk*. Eestis lehvivad inimestele, keda tunned, ütled paar korda «Hei!» ja võtad ühe õlle – lihtne.

«Eestlased ei tee põsemusi, on juhtunud, et hakkas tegema ja eestlane hüppab kokkunult kolm sammu tagasi. Olen sellest musitamisest loobunud. Oled Eestis, ole nagu eestlane.»

Täna on Sylvainil tagurpidi kultuuriisokk, kui ta Prantsusmaale perele külla läheb. «Paar aastat tagasi lahkusin pere jõululõunalt ilma musideta – sellest tuli kohutav draama. Kui sa lahkud, siis

FOTO VIRGO HAAN, HAVAS

«Eesti publik on väga aus. Nad ei ela kaasa kõigele, mida sa teed. Sa pead võtma neid sealt, kus nad on. Võtad aeglaselt, kerid energiat üles. Aus publik. Mulle meeldib siin esineda.»

tuleb kõigile teada anda, et teed seda, ja loomulikult koos musiga. See omakorda on hea võimalus veel kõigil sinuga jutustada, nii et Prantsusmaal on peolt lahkumine tõeline igavik.»

Keele puudujäägid

Kurvaks teeb see, et eesti keeles puudub rikkalik sõnavara toidu ja armastuse kohta, mis on prantsuse keeles väga mitmekesine. «Prantsuse keeles ma ütlen, et ma tahan sinuga armastust teha, Eestis ilusat lauset ei ole... Lähme...?! Issand, kui labane!

Või rääkides toidust. Prantsuse keeles on sõna *gourmandise* – soov süüa midagi, mis näeb hea välja, isegi kui kõht pole tühi. Samuti on seal sõna *tachyphagie* – kiire söömine, mis on Prantsusmaal vastuvõetamatu tegevus.

Kui siia kolides tsirkuselaagris käisin, oli seal lõunapaus 20 minutit. Ma ei mõistnud seda – see on mu eelroa söömise aeg. Isegi Prantsusmaa koolides on lõunasöögi pausid 1,5–2 tundi. Tean haiglat, mis hakkas streikima, sest neil ei olnud piisavalt pikka lõunapausi.»

Mis asi on... maasikamoos?

Sylvain kolis Kalamajja kaheksa aastat tagasi. Tema majal on suur jagatud hoov, kus saab õdusalt sõpradega aega veeta, tsirkuseprogrammi harjutada või poolest suvest moosivabrik püsti panna. Moosist rääkides läheb Sylvain põlema. Tema jaoks on moos midagi hoopis enam kui siinses kultuuris.

«Eestlaselt küsid, mis on su lemmik moos ja üldiselt tuleb vastuseks, et maasika, vahel harva ka mustsõstra. Ma ei mõista seda. Maasikamoos ei ole ju vastus. Ma tahan teada, mis tekstuuri sulle meeldib ja millega sa seda moosi sööd. Juustuga? Lusikaga? Isiklikult keedan vähemalt neli erinevat maasika-

moosi. Tükkidega, ilma, vedelamat ja marmelaadi. Lisaks võib veel olla marmelaad tükkidega, vedelik tükkidega, miksitud. Näiteks kui söön hommikuputru, siis vedel moos tükkidega, sest see sulab pudru sisse, aga tükid jäävad. Saiale määrin tarrendunud moosi, sest see ei valgu laiali. Hea moos on selline, kus sa keerad saia teistpidi ja moos ei kuku alla. Pannkooki söön marmelaadiga, mille sees on tükid. Võiksin moosidest rääkima jäädagi.»

Elu kastist väljas – see on vabadus!

Kui Sylvain Eestis kümme aastat tagasi tsirkuseartistina esinema hakkas, küsisid inimesed pärast etendust, mis tema töö on. Nüüd võetakse seda kui päris ametit. Sylvainil on oskus võita publiku usaldus ja inimesed avanevad. «Eesti publik on väga aus. Nad ei ela kaasa kõigele, mida sa teed. Sa pead võtma neid sealt, kus nad on. Võtad aeglaselt, kerid energiat üles. Aus publik. Mulle meeldib siin esineda.»

«Minu näoga Eesti on vabadus. Ma armastan Eestit. Sain alles aastaid peale siia kolimist aru, et saan siin olla see, kes ma olen,» mõtiskleb Sylvain. Prantsusmaal pannakse inimesed kasti, sest on vaja teada, mis kastis keegi on. Sylvain tundis, et ei mahtunud ühtegi kasti. Oli insener, aga sõitis kooli monorattaga, žongleeris. Mille peale õppejõud arvas, et üks korralik insener küll nii ei tee. Samuti tehti Prantsusmaal nalja mehe monoratta üle, aga siin ei ütle keegi selle kohta halvasti.

«Minus on viimase kümne aastaga kõik muutunud. Tunnen et ei ole täna ei eestlane ega prantslane. Prantsusmaal olin insener, siin olen artist, mul on teine keel, teine söök, teised suhted, teine kliima. Olen isegi Eesti talve õppinud armastama. Kui vajan vaheldust, siis reisin, aga ei põgene siit. Armastan Eestit ja tahan elada maailma parimas kohas. Hetkel on selleks Eesti.»

